

Teacherpreneurs: de Economie Academy van Frank Bosma

Hij staat voor de klas, heeft een eigen YouTube-kanaal en geeft zowel online als in Hilversum bijles en examentraining. Economiedocent Frank Bosma (41) doet het allemaal. Met de Economie Academy ondersteunt hij met succes leerlingen uit het hele land. Een teacherpreneur pur sang.

Bosma geeft economieles op het Alberdingk Thijm College, een laptopschool in Hilversum. De eerste acht jaar deed hij dat fulltime, maar sinds dit schooljaar voor 0.8 fte. “Zo heb ik per week zo’n tien, vijftien uur beschikbaar voor de Economie Academy.” Het begint allemaal in de herfst van 2013, wanneer Bosma op televisie ziet hoe geschiedenisdocent Jelmer Evers zijn lesmateriaal verwerkt in YouTube-video’s. “Meteen na de herfstvakantie ben ik begonnen met een video waarin ik het laatste proefwerk bespreek. In plaats van de klassikale aanpak, maakte ik een video waar leerlingen afzonderlijk mee aan de slag konden. Ze waren er allemaal meteen serieus mee bezig. Dat enthousiasmeerde enorm.”

Screencasts

Niet veel later start Bosma zijn eigen YouTube-kanaal. Hij begint met opnames van zijn lessen, maar al snel worden het screencasts, digitale opnames van zijn beeldscherm, waar hij in een voice-over uitleg bij geeft. “Zodra je de software onder de knie hebt kun je zo beginnen. De basisstof had ik grotendeels al paraat, omdat ik voorheen altijd digitale presentaties maakte voor mijn lessen. Ik moest het geheel natuurlijk wel een stuk visueler maken, maar inhoudelijk kon ik die presentaties zo vertalen.” Volgens Bosma is het een kwestie van doen. “Gewoon beginnen! Maar zorg er wel voor dat je meteen kwaliteit levert en dat het er dan ook professioneel uit ziet.” Om de screencasts te maken gebruikt Bosma *Quicktime*. “Dat programma is ontzettend simpel in het gebruik. Je selecteert het scherm dat je wilt opnemen, drukt op de knop en het programma doet zijn werk. Als je klaar bent, dan druk je nog een keer op die knop en de opname stopt. Een kind kan de was doen.” Een ander voordeel van Quicktime is dat je de screencast meteen kunt uploaden naar YouTube.

Veel belangstelling

Al snel krijgt het kanaal enige bekendheid onder leerlingen. Vooral in examenperiodes vinden ze hun weg naar de Economie Academy. “Er bleek ontzettend veel belangstelling voor te zijn. Van mijn eigen leerlingen, maar vooral ook van buiten de school.” Op een enkeling na wordt er positief gereageerd op de video’s. Enigszins puberale kreten als ‘Frankie bedankt!’ en ‘Jij krijgt in één filmpje meer voor elkaar dan mijn leraar in een hele periode’ sieren de *comments*-sectie onder de video’s. De best bekeken filmpjes gaan over complexe onderwerpen zoals ‘maximale winst’ en de ‘Lorenz curve’. “Die zijn al meer dan 15.000 keer per filmpje bekeken. Dat geeft me dus ontzettend veel energie om door te gaan.” Momenteel zijn de video’s van de Economie Academy in totaal ongeveer 300.000 keer bekeken en heeft het kanaal ruim 1800 abonnees.

Examentraining en bijles

Vanwege het succes is Bosma, naast zijn YouTube-kanaal, begonnen met examentraining en bijles: zowel online

als in Hilversum. Leerlingen van het Alberdingk Thijm College houdt hij daarbij buiten de deur. “Natuurlijk wil ik ze niet benadelen, maar het kan niet zo zijn dat ik mijn eigen leerlingen of leerlingen van mijn collega’s ineens bijles of examentraining geef. Dan is er sprake van belangenverstrengeling.” Bosma heeft dan ook alleen leerlingen van andere scholen in de buurt onder zijn hoede. Voor de examentraining komen ze ook van verder weg. “Zo kwam er het afgelopen jaar zelfs een meisje uit Limburg!”

Motiverende combinatie

Het voor de klas staan en ondernemen in het onderwijs ervaart Bosma als een prettige en motiverende combinatie. Met de werkdruk valt het tot nu toe dan ook mee. “Ik heb het geluk dat ik alles goed kan combineren. Als ik een video maak voor mijn eigen les, dan maak ik het gelijk zo dat het geschikt is voor de Economie Academy. En andersom doe ik dat natuurlijk ook. Dat maakt het juist zo leuk.” Volgens Bosma valt of staan het succes van de teacherpreneur met keuzes maken. “Het is economie in de notendop: als je onderneemt, heb je beperkte middelen maar onbeperkte mogelijkheden. Probeer niet alles te doen, maar maak keuzes en focus je daar dan ook echt op. Zeker als je het moet combineren met je dagelijkse lespraktijk.”

■

Teacherpreneurs: Ragna Woodall is een ‘Leraar met Lef’

Teacherpreneur Ragna Woodall geeft geschiedenis en maatschappijleer op het Wateringse Veld College in Den Haag. In haar ‘vrije tijd’ is ze actief in het bestuur van Leraren met Lef én organiseert ze namens de organisatie projecten om het zelflerend vermogen van docenten op de kaart te zetten. Met haar proactieve houding wil Woodall docenten niet alleen inspireren, maar ook aanzetten tot meer samenwerking.

Vier en een half jaar geleden begint Woodall vanuit Eerst de Klas – een traineeprogramma waarbij jonge academici zowel ervaring in het onderwijs als het bedrijfsleven opdoen – als docent op de Haagse middelbare school. Al vrij snel wordt ze voorzitter in het bestuur van Leraren met Lef: een platform waar ondernemende docenten samenkomen om elkaar te inspireren en *best practices* uit te wisselen. Naast het online-platform en regiobijeenkomsten organiseert Leraren met Lef een jaarlijkse, landelijke manifestatie. “We vullen die dag zo concreet mogelijk in. We willen docenten niet alleen op de hoogte brengen van de laatste ontwikkelingen in onderwijsland, maar ook handvatten bieden waarmee ze in hun eigen lespraktijk aan de slag kunnen. Zo kunnen bezoekers ter plekke hun LEF-tip opnemen, die wij dan weer verspreiden onder onze Leraren met Lef. Dat aspect, het met en van elkaar leren, spreekt mij erg aan”, aldus Woodall.

Teacher on the road

Als bestuurslid zet Woodall zich in op verschillende vlakken. “Ik hou me vooral bezig met het ondersteunen en uitwerken van activiteiten, zoals het organiseren van de landelijke manifestatie. Ook werf ik fondsen en benader ik andere organisaties om te kijken hoe we samen kunnen ondernemen.” Daarnaast krijgt Woodall alle ruimte om op eigen initiatief projecten op te zetten. Zo is ze het afgelopen jaar begonnen met *Teacher on the Road*. “Met dat project ga ik in de praktijk op zoek naar *best practices* om die vervolgens te delen met andere docenten. Dat doe ik door steeds bij een andere inspirerende collega een dagje mee te lopen. Het viel me op dat je dat na je studie niet meer doet, terwijl het zo waardevol is om te kijken hoe iemand anders bepaalde dingen aanpakt”, aldus Woodall. Haar eerste bevindingen deelde Woodall op Het Lerarencongres, een initiatief van de Onderwijscoöperatie, dat eveneens in het teken staat van met en van elkaar te leren.

Ondergeschiedt aan lespraktijk

De werkzaamheden voor Leraren met Lef zijn voor Woodall essentieel, maar blijven ondergeschiedt aan haar baan als docent. Woodall: “Voor alles ben en blijf ik docent. Ik sta vier dagen per week voor de klas. Dat is mijn beroep. Maar wel heel bewust vier dagen, zodat ik één dag per week kan investeren in Leraren met Lef. Ik zie het een beetje als vrijwilligerswerk ten behoeve van mijn professionele én persoonlijke ontwikkeling. Ach, ik word er gewoon heel gelukkig van.” In haar omgeving ziet Woodall steeds meer docenten het initiatief nemen om zich naast hun dagelijkse lespraktijk in te zetten voor beter onderwijs. “Het lijkt ook wel alsof docenten massaal parttime gaan werken. En dan niet om het wat rustiger aan te doen, maar om meer te doen in het onderwijs dan alleen voor de klas staan.”

Meer samenwerking

De toenemende ondernemingszin onder docenten, maar ook binnen scholen, is volgens Woodall een goede ontwikkeling. Wel zou ze graag zien dat samenwerking er een groter deel van zou gaan uitmaken. Woodall: "Loop net als ik zo nu en dan een dagje mee met een andere docent. Of klamp een school in de regio aan en ga open en eerlijk in gesprek over uitdagingen die je samen te lijf kunt gaan." Als voorbeeld noemt Woodall het Regius College in Schagen. Die school organiseert werkgroepen met secties van andere scholen in de regio, om samen na te denken over vernieuwing van het curriculum. "Dat levert zoveel nieuwe en waardevolle informatie op. Mijn devies is: neem die stap", aldus Woodall.

Nieuwe basishouding

Met het oog op de toekomst hoopt Woodall dat teacherpreneurs de ontwikkelingen, die nu in volle gang zijn, naar een hoger plan kunnen tillen. "Dat we als teacherpreneurs niet alleen de vis geven, maar ook de hengels waarmee andere docenten kunnen leren vissen. Ik hoop dat het ondernemende karakter van teacherpreneurs op die manier een onderdeel wordt van een nieuwe basishouding in het onderwijs." ■

Teacherpreneurs: Eugenie Zwanenburg ontwikkelt nieuw science-curriculum

Het afgelopen schooljaar stond biologiedocent Eugenie Zwanenburg (Veurs Lyceum) niet alleen voor de klas. Achter de schermen werkte ze onafgebroken aan de ontwikkeling van een science-curriculum voor het nieuwe vak Talentstromen. “Je moet wel een beetje maf zijn om zo iets naast je baan te ontwikkelen, maar uiteindelijk is het onwaarschijnlijk leuk om te doen,” aldus Zwanenburg.

Talentstromen

Begin dit schooljaar ging het nieuwe vak, dat gericht is op de ontwikkeling van de zogeheten *21st century skills*, van start in alle onderbouwklassen van het Veurs Lyceum in Leidschendam. Twee uur per week gaan leerlingen binnen een zelfgekozen domein – Science, Sport of Kunst en Media – oefenen met vaardigheden als ‘samenwerken’, ‘kritisch denken’ en ‘probleemoplossend handelen’. Zwanenburg: “Leerlingen mogen zelf een domein kiezen, omdat we ze zo dicht mogelijk bij hun talent en interesses willen houden. Dan kunnen ze de aangeleerde vaardigheden makkelijker in andere situaties toepassen.” Opvallend bij dit vak is dat leerlingen van alle niveaus, dus van mavo tot gymnasium, bij elkaar in de klas zitten. “Wij vinden het belangrijk dat je met iedereen leert samenwerken. Maar als je voor de klas staat, dan weet je dat zo iets makkelijker gezegd is dan gedaan. Het is hard werken om daar een functionerend geheel van te maken”, aldus Zwanenburg.

Actieve leerstijl

Het lesprogramma van Talentstromen is gebaseerd op het principe van authentiek leren: een aanpak waarbij leerlingen de kans krijgen om hun eigen leerweg vorm te geven. Niet alleen door ze uit drie verschillende stromingen te laten kiezen, maar ook door van de leercontext een fysieke ervaring te maken. Zo ging de Science-klas bij het thema ‘Lucht’ naar het strand om te experimenteren met verschillende soorten vliegers. Vervolgens gingen ze er in groepjes zelf een maken. “We vertellen ze alleen niet hoe. Dat moeten ze zelf uitzoeken. In het begin konden de leerlingen daar niet goed mee omgaan, maar nu beginnen ze het echt te snappen. Op deze manier leren we ze niet alleen samenwerken en kritisch denken, maar ook dat het eindresultaat ondergeschikt is aan het proces.” Die actieve leerstijl is kenmerkend voor talentstromen. “Toen ik met de leerlingen naar het strand ging, waren de sporters aan het wielrennen en stond de Kunst en Media-klas onder andere op het hoogste gebouw van Leidschendam om het thema letterlijk vanuit verschillende perspectieven te benaderen.”

Motiverender onderwijs

De ontwikkeling van het science-curriculum sluit aan op een langgekoesterde wens van Zwanenburg, om het onderwijs voor haar leerlingen motiverender te maken. “De gemiddelde leerling gaat toch met de nodige tegenzin naar school. Toen ik acht jaar geleden als zij-instromer in het onderwijs terechtkwam, was ik vastberaden daar iets aan te doen”, aldus Zwanenburg. Met de Science-lessen lijkt dat aardig te lukken. “Het

eerste jaar zit er bijna op en de leerlingen zijn ontzettend enthousiast. Het kwartje is bij de meeste leerlingen gevallen. Ze gaan gemotiveerd, zelfstandig en actief aan de slag en denken bewust na over hun eigen leerproces.”

Beperkende factor

Ondanks haar enthousiasme is voor Zwanenburg de tijd die het ontwikkelen van het nieuwe curriculum in beslag neemt een punt van zorg. “Als Talentstromen 10 procent van mijn lestijd beslaat, dan zit daar 90 procent van mijn voorbereidingstijd in. Dat is echt exponentieel veel. Maar als je er niet hard voor werkt, dan komen zulke dingen gewoon niet uit de startblokken.” Volgens Zwanenburg is dat ook de reden dat zo veel docenten wel willen, maar niet kunnen ondernemen of ontwikkelen naast hun dagelijkse lespraktijk: “Ik ervaar zelf, maar merk ook bij collega’s dat de werkdruk gigantisch is. Hoe je het ook wendt of keert, in het onderwijs is tijd altijd een beperkende factor. We krijgen wel wat voorbereidingsuurtjes, maar dat is echt een druppel op een gloeiende plaat. Het is ontzettend zwaar om je klassen goed te blijven draaien als je daarnaast zo aan het ontwikkelen bent.”

Zwanenburg sluit een verschuiving in haar werkzaamheden – minder voor de klas om meer te kunnen ontwikkelen – dan ook niet uit. “Maar ik zal altijd voor de klas blijven staan. Die *feeling* met leerlingen en lesgeven – wat werkt wel en wat werkt niet – is essentieel om het onderwijs te verbeteren en leerlingen te motiveren. De kennis om zulke dingen goed te kunnen doen, zit echt bij docenten zelf. Ik ben er dan ook van overtuigd dat er meer teacherpreneurs opstaan, als er meer tijd en middelen beschikbaar zouden zijn. Dat is niet alleen een verrijking zijn voor ‘ons’, maar voor het hele Nederlandse onderwijs.” ■

Teacherpreneurs: de voorbereidingen van Bart Hoogendijk

Een echte teacherpreneur is hij nog niet, maar docent levensbeschouwing Bart Hoogendijk (35) is hard op weg er een te worden. Het afgelopen jaar omschrijft hij als 'een voorbereiding op het teacherpreneurschap'. Door zich naast de dagelijkse lespraktijk op verschillende manieren in te zetten voor het onderwijs, ontdekte Hoogendijk dat het docentschap voor hem meer betekent dan alleen voor de klas staan.

Hoogendijk (35) staat al een jaar of tien voor de klas op het Ds. Pierson College in 's-Hertogenbosch. Sinds een jaar doet hij daar, voornamelijk in de avonduren, nog van alles naast. Zo beoordeelt hij als leermiddelenspecialist leermiddelen voor Digischool, schrijft hij gebruikersrecensies voor Wikiwijs en helpt hij hen de website gebruiksvriendelijker maken. Ook geeft Hoogendijk cursussen aan zijn collega's en is hij sinds kort bestuurslid bij de Vereniging van Docenten Levensbeschouwing en Godsdienst (VDLG). "Ik hou me voornamelijk bezig met de zichtbaarheid van de vereniging. Dat doe ik door het digitale platform te versterken en door studiedagen te organiseren." Het op deze manier opbouwen en uitbreiden van zijn netwerk is voor Hoogendijk erg belangrijk. "Op mijn werk heb ik één sectiegenoot, maar via de VDLG voel ik me verbonden met veel meer vakcollega's. En hoewel leerlingen erg onderhoudend kunnen spreken over het leven, is het zo nu en dan ook fijn om dat met verschillende vakcollega's te doen."

Minder voor de klas

Druk was het wel het afgelopen jaar. Mede daarom gaat Hoogendijk binnenkort wat minder voor de klas staan. "Op dit moment werk ik 0.8 fte maar volgend schooljaar ga ik, in eerste instantie tijdelijk, naar 0.6 fte. Dan heb ik meer vrijheid om ook daadwerkelijk te gaan ondernemen in het onderwijs." Wat Hoogendijk precies gaat doen is nog niet duidelijk, maar plannen zijn er genoeg. "Ik wil gecertificeerd trainer worden voor WikiWijsMaken, dat is een tool om in co-creatie leermiddelen te maken. Ook denk ik eraan om een nieuwe, digitale lesmethode voor levensbeschouwing te ontwikkelen. Al zou ik misschien beter kunnen beginnen met een aantal kleinere modules. De toepasbaarheid van verschillende (sociale) media is bij een vak als levensbeschouwing groot, maar daar wordt nog vrij weinig mee gedaan. Leerlingen profileren zich op die kanalen heel bewust. Daar moet je bij een vak als levensbeschouwing gebruik van maken."

Win-winsituaties

De diversiteit in zijn werkzaamheden beschouwt Hoogendijk als een verrijking. "Het werk is uitdagender en de mix tussen voor de klas staan en me daarnaast op andere manieren bezighouden met onderwijs, geeft ontzettend veel voldoening. Het is heerlijk om voor de klas te staan, maar het is ook fijn dat het niet het enige is wat ik doe." Toch zijn de lespraktijk en andere activiteiten van Hoogendijk wel degelijk met elkaar verbonden. Het creëren van win-winsituaties is voor hem essentieel om alles goed met elkaar te combineren. "Zo gebruik ik bij het geven van een cursus altijd voorbeelden uit mijn eigen lespraktijk. Ik laat dan echt zien hoe ik het zelf aanpak. Dat motiveert me ook om mijn lessen net wat meer uit te werken en te verdiepen. Het

werkt dus beide kanten op.”

Onderwijs levendiger maken

Als het aan Hoogendijk ligt, is ‘teacherpreneurschap’ iets dat we in de toekomst nog veel meer gaan zien. “Ik vind het een prettige gedachte dat het onderwijs er over vijf jaar weleens heel anders uit zou kunnen zien. Dat het klassikale aspect misschien wat kleiner wordt. Als een soort basisvorm, waarnaast ook andere manieren van onderwijs ontstaan. Volgens mij wordt leren sowieso steeds meer plaats- en tijdonafhankelijk.” Hoogendijk stelt dat een dergelijke toekomst docenten de mogelijkheid biedt om zich naast hun docentschap op andere manieren in te zetten voor het onderwijs. “Door een actieve bijdrage te leveren kun je niet alleen je eigen baan, maar ook het onderwijs levendiger maken. Win-win, toch?” ■